

Po poti učiteljice, zborovodkinje in skladateljice Friderike (Brede) Šček

Povzetek

Učiteljica, zborovodkinja in skladateljica Friderika (Breda) Šček je ena izmed redkih slovenskih skladateljic z začetka 20. stoletja. S svojo marljivostjo in delavnostjo je izstopala kot umetnica v glasbenem svetu ustvarjalnosti, na katero so z ocenami in kritikami opozarjali slovenski skladatelji. Njen glasbeni opus je obsežen. Zborovske, klavirske skladbe, samospevi in komorna dela, ki so izšla v samozaložbi in v različnih revijah in zbirkah, dopolnjujejo slovensko glasbeno zakladnico. Njen način komponiranja ostaja del razvoja glasbenega ustvarjanja žensk na Slovenskem v prvi polovici 20. stoletja. Z njenimi deli dopolnjujemo v učnem procesu nova glasbena znanja in otroke vključujemo v glasbene dejavnosti.

Ključne besede: učiteljica, zborovodkinja, skladateljica, zborovska glasba, glasbena ustvarjalnost

»Kdor ljubi in spoštuje narodno pesem,
ta ljubi in spoštuje svoj narod.
Najbližja pesem je otroku narodna,
zato gojimo pretežno narodno pesem.«¹

Friderika (Breda) Šček

Abstract

Teacher, choirmaster and composer Friderika (Breda) Šček was one of the few Slovenian female composers of the early 20th century. Through her hard work and diligence she stood out in the field of musical creativity, a fact which was underlined in the ratings and reviews of fellow Slovenian composers. Her musical work is extensive. The choir and piano compositions, lieds and chamber works published independently by the authoress or in various journals and collections fill out the Slovenian songbook. Her way of composing music remains part of the development of women's creativity in Slovenia in the first half of the 20th century. With her works we complement the learning process, gain new musical knowledge and introduce children into musical activities.

Keywords: teacher, choirmaster, composer, choral music, musical creativity

Zapisane in zapete ljudske pesmi so se ohranile med različnimi generacijami izvajalcev do današnjih dni. Skladatelji, ki so jih ustvarjali, in poustvarjalci, ki so jih izvajali ter se borili za njihov obstanek v preteklosti, so danes ponos slovenske glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti. Glasbena zakladnica je z njihovimi deli obsežnejša, pa naj so nastajala doma ali v tujini. Med njimi pa na začetku 20. stoletja le redko srečamo ženska imena skladateljic, ki so v glasbenem svetu ustvarjale različna dela.

¹ Šček, B. (1957/58). Grlica, letnik IV, št. 1, str. 2.

Glasbeno življenje na Tržaškem in Goriškem je bilo ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja zelo živahno. Ustanavljali so čitalnice, pevsko društva, podružnico ljubljanske Glasbene matice v Trstu (1909), Pevsko in godbeno društvo na Goriškem (1900) idr. z namenom, da bi dvignili pevsko raven in poskrbeli za glasbeno vzgojo mladih. Toda prva svetovna vojna in italijanska zasedba teh krajev sta zavrla in uničila kulturno življenje. Oblast je razpustila društva, nekatera pa so sama prenehala z delovanjem zaradi nemogočih pogojev. Požig Narodnega doma v Trstu (13. julij 1920) je bil hud udarec za kulturno življenje na Tržaškem in v širši okolici. Fašizem je tako onemogočil kulturno delovanje na tem ozemlju. Ponovni razcvet je nastal šele po drugi svetovni vojni. Skoraj dve desetletji življenja in šolanja brez maternega jezika je mnogim povzročalo težave pri ponovnem oživiljanju materinščine v javnem življenju. Ponovno so z delovanjem začela društva in glasbene šole, koncertno življenje in pridobitev slovenske radijske postaje so omogočili, da so ljudje lažje premagovali težave.

Glasbeni ustvarjalci in poustvarjalci, ki so delovali ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja na Tržaškem in Goriškem, kasneje pa nekateri tudi v Sloveniji, so s svojim znanjem prispevali h glasbenemu razvoju. Med njimi je bila tudi učiteljica, pevka, zborovodkinja in skladateljica *Friderika Šček*. Bila je ena izmed redkih slovenskih primorskih skladateljic prve polovice 20. stoletja, ki jo je življenjska usoda pospremila na pot umetnosti. Iz tega časa poznamo slavne slikarke, pisateljice, pesnice, gledališke in operne umetnice, glasbene virtuozinje – le skladateljice težko najdemo med njimi.

Glasba iz roda v rod

Priimek Šček je na Primorskem dobro poznan. Ljubezen do lepe domače pesmi je bila v družini Ščekovih prisotna že v več rodovih. Glasba jim je bila vsakodnevna spremljevalka pri delu in v najtežjih trenutkih življenja. Iz ohranjenih zapisov družinske kronike je razvidno, da je bil ded Friderikine matere, *Tomaž Kante*, zaveden kraševac, znan kot dober pevec, zapisovalec in zbiralec ljudskih pesmi, nekateri pa je tudi sam skomponiral. Tudi babica *Katarina* je bila dobra pevka in je otroke učila prepevati slovenske pesmi. Njenih pesmi se je naučila Friderikina mama, ki jih je nato posredovala svojim otrokom.

Življenjska pot Ščekovih se je nadaljevala v Trstu. Friderikina mama, *Vinka Kante*, doma iz Velikega Dola pri Komnu, je prišla v Trst kot šestnajstletno dekle prodajat semena k stricu Grgurju in opravljat domača opravila. Kasneje je pomagala tudi stricu Gašperju, znanemu mizarju. Tu je spoznala mladega *Jožefa Ščeka*, doma iz Gradišča pri Vipavi, ki je v Trstu opravljal ključavničarska dela. Poročila sta se 31. julija 1878 v cerkvi pri Novem sv. Antonu v Trstu in začela novo življenje. Z delom in zaslužkom sta se selila iz kraja v kraj, saj je bilo moževno delo strojevodje pogojeno s številnimi premestitvami. Tako sta leta

1878 zapustila Trst in odšla v Ljubljano, nato v Borovnico, kasneje so se z otroki vrnili v Trst, se preselili v Gorico, v Avber, v Loče na Štajersko in ponovno v Avber.

V družini se jima je rodilo osem otrok: Evgen, Malka, Lojzka, Virgil, leta 1889 drugi sin Virgil, znan kot duhovnik in poslanec v Rimu, Marica, Friderika in Bogomila. Starša sta vzorno skrbeli za svoje otroke. S svojim vedenjem sta zelo vplivala nanje, kar so izražali s svojimi značaji. Posredovala sta jim vrednote, ki so jim bile življenjska popotnica.

Friderika Šček se je rodila 20. avgusta 1893 v ulici Scala Belvedere, danes Via Udine št. 33, v rojanski župniji v Trstu. Že kot otrok je pokazala glasbeno nadarjenost, ki jo je skupaj s starši dopolnjevala. V družini so veliko prepevali slovenske ljudske pesmi in gojili večglasno petje. To obdobje in vzgoja harmonskega posluha sta v poznejših letih pozitivno vplivala na njen glasbeni razvoj. Že kot deklica se je igrala s prstki na kuhinjski mizi kot »velika pianistka«. Ko je bila stara štirinajst let, ji je oče s stričevim denarjem kupil klavir in jo vpisal v glasbeno šolo.

Ljudsko šolo je obiskovala v ulici Annunziato v Trstu, od leta 1907 pa še italijansko glasbeno šolo Catolla. Leto dni kasneje se je družina preselila v Gorico zaradi očetove upokojitve. Friderika je nadaljevala šolanje na meščanski šoli Notre dame de Sion v Gorici, študij glasbe pa na slovenski glasbeni šoli v Trgovskem domu, pri učitelju Emilu Komelu. Po končani osnovni šoli se je vpisala v pripravnico za učiteljske Mali dom v Gorici, nato je štiri leta obiskovala kraljevo učiteljske na slovenskem oddelku. Ves čas je nadaljevala tudi z učenjem petja.

Na učiteljsku je ustanovila svoj prvi pevski zbor – *kvartet* – in z njim javno nastopala. Začela je vsestransko delovati v goriškem glasbenem življenju in pridno študirati na učiteljsku. Z znanjem slovenskega, italijanskega in nemškega jezika je z odličnim uspehom maturirala na goriškem učiteljsku leta 1912.

Po poti učiteljice

Po končanem učiteljsku se je težko poslovila od Gorice in odšla na prvo službeno pot. Kot učiteljica je službovala po različnih šolah na Goriškem in Tržaškem. Prvo delovno mesto je dobila leta 1913 v Bukovici pri Renčah, nato v Štandrežu in Števerjanu, vse do leta 1915, ko so Števerjan zasedli Italijani.

Ker je ostala brez službe, je zaprosila takratno oblast za službo in jo dobila kot mestna učiteljica pri Sv. Ivanu v Trstu. Skupaj s starši se je vrnila v Trst k bratu Virgilu, ki je bil kaplan pri Starem sv. Antonu. Na pobudo brata je dobila za krajši čas mesto zborovodkinje in organistke v cerkvi pri sv. Ivanu, ko so tamkajšnjega organista Maksa Baretta poklicali v vojsko. Zaradi prve svetovne vojne se je s starši umaknila za nekaj dni v Ljubljano, nato v sv. Kunigundo pri Celju in se nato vrnila v Trst.

Leta 1916 je dobila službeno mesto učiteljice v Škednju in tu poučevala do leta 1924, nato dve leti v Dolini pri Trstu, od leta 1926 do leta 1930 v Slivnem pri Nabrežini in leta 1930 kratek čas v Materadi pri Poreču v Istri.

16. decembra 1930 je bila premeščena v južno Italijo, v Kalabrijo. Bil je čas fašizma, ko so začeli preganjati Slovence. To so občutili tudi učitelji, ko so jim zaprli šole. Nekateri so se uprli temu in zapustili svoj kraj. Tudi Friderika se je uprla premesitvi in se raje vrnila k staršem v Avber na Kras, kjer je kot duhovnik služboval njen brat Virgil. Zaradi materine bolezni in zdravnikovega svarila o zdravstvenem stanju je ostala pri starših in bratu v Avberju. Tu je bila do leta 1934, ko je zaprosila za službo in jo dobila v Ločah na Štajerskem. Vztrajno delo in marljivost je bilo Bredi poplačano.

Leta 1934 je dobila službo učiteljice v Ločah na Štajerskem, a odhod je sledil z grenkobo. V tem letu je izgubila očeta. Pokopali so ga v Avberju na Krasu.

V času bivanja pri bratu Virgilu je spoznala Silvestra Orla iz Dobravelj pri Tomaju. Ker sta bila oba brez zaposlitve, se je tudi on odločil in odšel z njo na Štajersko. V Ločah sta si ustvarila dom, začela z delom ter se leta 1936 poročila.

Breda je začela delo kot pogodbeno učiteljica in bila leta 1935 nameščena za stalno. Kot učiteljica in glasbenica je bila vsestransko dejavna. Glasbeno znanje je prenašala na mlajše generacije v šoli in kraju, kjer je živela. Kulturno delovanje je bilo sestavni del njenega življenja. Leta 1937 je bila imenovana za upraviteljico šole. Zaradi vsestranskega delovanja so jo odlikovali z redom sv. Save pete stopnje.

Ob začetku druge svetovne vojne, leta 1941, je bila kot učiteljica premeščena v Ljubljano, na osnovno šolo Vič. Začelo se je novo obdobje. Poleg učiteljevanja je komponirala in vodila pevske zборе. V šolskem letu 1947/48 je prenehala z delom in se upokojila. Julija ji je umrl brat Virgil. Smrt jo je zelo prizadela, saj je bila zelo navezana nanj.

Po poti pevke

V času učiteljevanja na Goriškem in Tržaškem je pridno zasebno študirala glasbo. Klavir se je sedem let učila pri pianistu prof. Adolfu Skoletu, pet let solopetje pri operni pevki Tini Bendazzi Garulli, harmonijo, kontrapunkt in kompozicijo pa pri Tininem sinu, prof. Valdu Garulliju, ki je bil predavatelj na glasbenem konservatoriju G. Tartini v Trstu. Leta 1924 je na konservatoriju opravila mojstrski izpit iz zborovskega petja za poučevanje petja na srednjih šolah. Šest let pozneje, leta 1930, jo je prof. Tina B. Garulli napotila v Bologno, kjer je na glasbenem liceju G. B. Martini opravila akademski izpit za pouk solopetja.

Kot solopevka je večkrat nastopila na pomembnejših prireditvah v Trstu. 10. junija 1925 je pela na glasbenem večeru v veliki dvorani Umetniškega krožka v Trstu. V isti dvorani je nastopila še 16. maja 1926. O njenem nastopu so se razpisali glasbeni kritiki na Tržaškem in Goriškem, pohvalili njene skladbe in izvedbo s pripombo, »da veje iz njih slovanska sentimentalnost«.

Kot pevko jo zasledimo še na nastopu 24. julija 1927 v dvorani Prosvetnega društva Mladika v Gorici, 2. julija 1927 v dvorani glasbenega konservatorija G. Tartini v Trstu ter 22. januarja 1931. Na tržaškem radiu je nastopila 2. avgusta 1932, ko je zapela štiri skladbe, med katerimi je bila tudi ena njena.

Po poti zborovodkinje

Kot mlada zborovodkinja je vodila več pevskih zborov: v župni cerkvi v Gorici je vodila *slovenski ženski zbor, laški ženski zbor in moški kvartet* za petje latinskih maš; v stolnici je poučevala *vokalni kvartet*; na učiteljišču je vodila *zbor slovenskih mladih učiteljic* in *zbor slovenske Marijine kongregacije*; sodelovala v pevskem zboru *kapucinov*, ki ga je vodil Marij Kogoj. Po nje-govem odhodu iz Gorice je vodenje prevzela ona. Uspešno je vodila tudi *mešani pevski zbor v Števerjanu* in bila za opravljeno delo primerno plačana.

Po zaprtju šol in premestitvi na novo delovno mesto v drug kraj, kateremu se je odrekla, se je s starši zatekla v Avber na Krasu. Tiho in skromno je ustvarjala in vodila pevske zборе: cerkveni mešani pevski zbor Avber, mešani pevski zbor na Repentabru, v Ospu, na Plavjah, v Šempolaju in v Mavhinjah.

Ko je dobila službo učiteljice v Ločah na Štajerskem, je leta 1934 ustanovila šolski mladinski pevski zbor in z njim uspešno nastopala na prireditvah in koncertu mladinskih pevskih zborov v Ločah in Slovenskih Konjicah. Z njim je sodelovala tudi pri sveti maši v Ločah novembra 1938 ob obisku škofa dr. Tomažiča. Pri njeni dejavnosti ji je pomagal tudi njen mož Silvester Orel.

Po drugi svetovni vojni in učiteljevanju v Ljubljani je vodila pevski zbor AFŽ Vič Ljubljana, katerega je sestavljalo trideset pevk, in z njim uspešno nastopala.

Po poti predavateljice

Svoje bogate izkušnje je Friderika posredovala svojim primorskim rojakom v času najhujšega delovanja med obema vojnoma. Zlom Avstro-Ogrske je prinesel novo geografsko razdelitev in z njo je bila Primorska usodno prepuščena Italiji.

Ljudsko prosvetno življenje je bilo zelo bogato, saj je bila povsod volja in navdušenje za obnovo kulturnega delovanja. Med različnimi dejavnostmi je bilo zborovsko področje v ospredju delovanja. Tako so se leta 1924 v Gorici zbrali zborovodje na posvetu o zborovski glasbi in ustanovili pevski odsek Prosvetne zveze.

Leta 1925 je Friderika predavala o petju in metodiki zborovskega petja na zborovskem tečaju v Gorici, ki ga je organizirala Zveza slovenskih učiteljskih društev Julijske krajine. Sodelovala je tudi na drugem tečaju za zborovodje v prostorih Alojzijevešča v Gorici, leta 1927.

Učiteljevanje, vodenje pevskih zborov, sodelovanje na zborovskih tečajih, študij klavirja, solopetja in komponiranje so bile za Frideriko v tem času dejavnosti, ki jih je opravljala vestno in z veseljem. Študij kompozicije ji je prinašal prve skladbe, ki jih je ustvarila kot tridesetletna glasbenica.

Po poti skladateljice

V letih 1927 in 1928 je objavila svoje prve skladbe za zbor v verskem lističu Jaselce, ki ga je izdajal njen brat Virgil.

Leta 1926 je nastalo deset preludijev za klavir, dve leti pozneje je predstavila samospeve (tri lirike za glas in klavir, štiri samospeve s klavirjem) in klavirske skladbe, ki so izšle šele leta 1944 v zbirki Zvonovi v praznik pri založbi Muren v Ljubljani. O klavirskih skladbah je svojo oceno podal skladatelj Stanko Premrl in zapisal: »*Za izvajanje so te skladbe večinoma srednje težke oz. zahtevajo precej pozornosti, rahločutja, kakor tudi večkrat zelo široke prijeme.*«

Sledile so objave zborovskih skladb v dveh pesmaricah Goriške Mohorjeve družbe v letih 1929 in 1930.

Po uspešnem glasbenem ustvarjanju in izvajanju se je začel za Frideriko najtežji čas. Po zaprtju šol in premestitvi na novo delovno mesto je prišla s starši v Avber. Nadaljevala je z ustvarjanjem in vodenjem pevskih zborov, vse do odhoda na Štajersko.

V teh bridkih letih se je Frida, tako so jo doma klicali, vedno bolj umikala v svoj drugi svet, v svet glasbe. Vztrajno je delala iz dneva v dan. Brat Virgil, ki je bil zelo aktiven duhovnik, je bil znan daleč naokrog. Družil se je z duhovniki in polemiziral o takratnih dogodkih in časih. Tudi mama Vinka se je pogosto srečevala z njimi, saj so pogosto prihajali na obisk in se radi pogovarjali z njo. Med njimi je bil tudi pisatelj Fran Saleški Finžgar, katerega je spoznala tudi Friderika. Po pripovedovanju o svojem delu ji je svetoval, naj za objavo svojih skladb uporabi psevdonim *Breda*, ker zveni bolj »slovensko«, ime Frida pa naj uporablja v ostale namene. Po krajšem premisleku se je odločila in začela uporabljati psevdonim.

Začelo se je obdobje izdajanja notnih zbirk. Leta 1930 je izšla zbirka enajstih božičnih skladb V zvezdicah žari nebo, ki so izšle v Gorici. Nastala je šeststavsna skladba Mala suita za godalni orkester, katero so izvajali 27. junija 1936 v dvorani konservatorija G. Tartini v Trstu. Italijanski kritik jo je označili kot »*izvrstno kompozicijo, ki izraža mehko domotožje, kakršno srečujemo v ruski glasbi.*«

Leta 1931 je izdala notno zbirko za štiriglasni mešani zbor XX. Tantum ergo; leto kasneje je izšlo pet mešanih zborov kraški Materi božji z naslovom Zvezda Marija.

Leta 1933 je izdala zbirko enajstih skladb z naslovom Svetniške pesmi, katero je v poznejših letih dopolnila. Istega leta je izšla v samozaložbi zbirka skladb za mešani zbor Odpevi k litanijam Matere božje in zbirka Kadar jaz umrla bom, v kateri je 33 harmoniziranih ljudskih pesmi za mešani zbor. Do leta 1934 je izdala še zbirke Vidim voznika, V Nazaretu roža raste, Raste mi, raste in Zbogom duša.

Učiteljevanje v Ločah je v skladateljici Bredi Šček Orel ponujalo novo izkušnjo in skrito željo v skrivnostnem glasbenem svetu. Tako je za lastne potrebe in želje drugih učiteljev komponirala skladbe tudi za najmlajše pevke in pevce. Skupaj z možem, ki ji je pomagal pri notografiji, je izdala notne zbirke za mladino. Nastale so zbirke skladb Pojmo spat, Kralj Matjaž, Prva cerkvena pesmarica za mladinske in ženske zборе, zbirka božičnih skladb Blažena noč, Biseri milosti, Druga cerkvena pesmarica za mladinske in ženske zборе, dvanajst velikonočnih skladb Kristus je vstal, Slovenska maša za mešani zbor, maša za moški zbor na besedila Frana Ksaverja Meška Vsi blaženi nebeščani, zbirka dvajsetih narodnih pesmi V mladih dneh, Tretja cerkvena pesmarica za mladinski in ženski zbor, osem pesmi v čast Srcu Jezusovemu Srce božje, dvajset skladb za glas in klavir Ljuba si ti pomlad, trinajst skladb za mladinski in ženski zbor Domovini, deset postnih v zbirki Trnjevenec, enajst božičnih z naslovom Sveta noč, enajst obhajilnih Ti sam gospod, trinajst narodnih za otroke Vojaški boben in Jugoslavija ter skladba za dekliški zbor po naročilu župnika Vekoslava Skuhala iz Hajdine pri Ptujju, Na izletu.

Vse zbirke skladb je Breda izdala v samozaložbi. Za notografijo je poskrbel njen mož, nekatere naslovnice zbirk pa sta ji oblikovala znana slovenska slikarja Tone Kralj in Saša Šantel. Drugi je leta 1932 izdelal tudi skladateljčin portret, ki spada v Šantlovo zbirko avtoportretov slovenskih skladateljev.

Zbirke so spremljale tudi ocene in kritike slovenskih skladateljev. Bredino ustvarjanje so skrbno spremljali skladatelji Stanko Premrl, Ivan Grbec in Matija Tomc. Tomc je bil do njenega ustvarjanja najbolj kritičen. Hitrost komponiranja in izdajanja notnih zbirk sta botrovali prenekateri napaki in nepremišljeni potezi komponiranja. Kljub opozorilom je Breda nadaljevala z delom. Šele začetek druge svetovne vojne je nekoliko umiril njeno delo.

Po preselitvi v Ljubljano se je začelo novo obdobje. Med vojno ni izdajala notnih zbirk. V svojem neopaznem svetu je marljivo in vztrajno ustvarjala naprej. V ljubljanski stolnici so leta 1940 izvajali pri slovesni maši skladbo Sveti Nikolaj s spremljavo orkestra in nekaj skladb iz preteklosti. Komponirala je partizanske pesmi, mislila pa je tudi na daljše skladbe. Tako je leta 1945

izšla skladba na besedilo Simona Gregorčiča *Soči* kot kantata za moški zbor. Prvič so jo izvedli 9. oktobra 1961 v veliki dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani pevci zbora duhovnikov sv. Cirila in Metoda iz Ljubljane.

Domovanje v Rožni dolini v Ljubljani jo je seznanilo tudi z družino Slokan. Na besedilo Ine Slokan je uglasbila za moški zbor Delavske roke; na besedila Franca Slokana pa Na delo, Udarniki – gradimo, Junaki dela in S pesmijo na delo.

Njen opus vključuje tudi skladbe za otroke. Poleg skladb za otroški zbor so najštevilnejše za mladinski zbor. Do ustvarjanja skladb za otroški in mladinski pevski zbor je bila zelo kritična in je svoja mnenja na pobudo takratnih glasbenikov pisala v povojni reviji Grlica. Leta 1957/58 je napisala v članku O mladinski glasbi svoja videnja o pevskem ustvarjanju: »*Žal je tu v naši mladinski glasbeni literaturi vrzel: manjka nam preprostih pesmi z imitacijami po vzorcu Mojster Jaka ali Petelinček lepo poje in manjka nam pesmi s čistim dvoglasnim stavkom,*« in nadaljevala o umetniškem podajanju: »*Otroci posnemajo odraslega ne samo pri izvajanju tonov, ampak tudi pri umetniškem podajanju, kakor da bi si izposojali človeško srce ... Ne mislim, da bi vsak otroški zbor moral peti večglasno. Tudi enoglasno petje je prelepo in ima svoj učinek čudovitosti.*«

V letih delovanja v Ljubljani se je srečevala tudi s tržaškimi skladatelji Vasilijem Mirkom, Ivanom Grbcem, Pavletom Merkujem, znanimi opernimi pevkami, z Vido Rudolf, s katero je prijateljevala tudi v Ločah, in njenim možem, ki ji je napisal nekaj pesmi in jih je uglasbila.

Leta 1952 so izšle Bredine tri pesmi za glas in klavir z naslovom Talci in zbirka Bori na besedila Srečka Kosovela. Leta 1954 je izšla zbirka samospbevov na besedila Franceta Prešerna O, Vrba in leta 1955 še zadnja zbirka samospbevov Med rožami. S komponiranjem je nadaljevala do konca svojega življenja.

Breda Šček je v svojih številnih skladbah pokazala strokovno znanje, kompozicijsko izurjenost in izrazito novoromantično stilno opredeljenost. Izvirno in brez šablon je obravnavala določene podrobnosti, kar daje njenemu glasbenemu stavku osebno in edinstveno navdih. Obvladovanje harmonije je v glasbenem stavku najbolj razvita prvina, kateri se je strokovno posvečala. Med besedili je iskala takšne, ki so ji izpovedala čustva skozi preživeto mladost pod italijansko oblastjo, trpljenje in boj slovenskega naroda med vojnama, zgodovinsko preteklost Slovencev, ljubezensko liriko, delavske pesmi, ljudske pesmi in cerkvene pesmi za vse praznike v letu.

V izrazni razsežnosti sta za njeno glasbo značilni iskrena, mehka čustvenost in prisrčna šegavost. Lucijan Marija Škerjanc je leta 1932 v časopisu Jutro zapisal: »*Temeljne poteze komponiranja Bredine Ščekove so preprostost, nežnost, odkritost in sveža, dostopna melodična invencija.*«

Po poti učiteljice, zborovodkinje in skladateljice Friderike (Breda) Šček

Njene skladbe niso obsežne. Med njimi ne najdemo simfonije, koncerta, opere ali baleta, temveč skladbe, za katere je vedela, da jih bodo izvajali. Zato je pevskim zborom namenila največje število svojih skladb. Zavedala se je, da le skozi »peto besedo« lahko ohrani uporabo maternega jezika. Vse, kar je ustvarila, je nastalo s pristno zavzetostjo in ustvarjalnim zagonom.

Skladbe med izvajalci

Dela Breda Šček so v današnjem času še vedno prisotne med izvajalci, pa naj gre za zborovske in klavirske skladbe ali samospveve. Ker je bila sama učiteljica, pevka in zborovodkinja, se je zavedala težavnostne stopnje posamezne skladbe. Tako zasledimo v današnjem času njena dela najpogosteje v izvedbi odraslih pevskih zborov, nekaj manj v izvedbi mladinskih zborov in samospbevov. Njena zborovska dela lahko izvajamo tudi v učnem procesu na različnih stopnjah vzgojno-izobraževalnega dela.

Iz celotnega opusa lahko izberemo posamezne skladbe in jih izvajamo s pevskim zborom, obravnavamo kot učno snov pri pouku glasbene vzgoje, v glasbeni šoli pri pouku klavirja, solopetja, nauka o glasbi; poslušamo njena dela, ki so jih izvajali različni sestavi in skupine in jih izvajajo še danes, jih analiziramo, primerjamo in vrednotimo s skladatelji, ki so delovali v njenem času na Slovenskem idr. Žal pa pri izbiri nekaterih njenih skladb nastajajo težave, ker so izšle v samozaložbi in do danes še ni ponatisov. Redke so objavljene v revijah Grlica in Naši zbori, v različnih pesmaricah (npr. Mladina poje), v glasbenodidaktičnih gradivih idr.

Učitelji, ki imamo pred seboj učni načrt in didaktična gradiva, si velikokrat zaželimo novega glasbenega repertoarja, s katerim bi otrokom/učencem/dijakom posredovali novo skladbo in njene značilnosti, predstavili novo glasbeno obliko, teoretično zanimivost in še marsikaj.

Pa si pogledimo skladbo Breda Šček za zbor in klavir *Kdo drevje kljuje* na besedilo Stane Vinšek, ki je bila objavljena v reviji Grlica 1979, letnik 21, št. 1. Skladba nam ponuja kar nekaj možnosti, kaj vse lahko spoznamo ob njej. Postavimo si nekaj vprašanj ob tej skladbi:

1. Kaj nam besedna vsebina prinaša v povezavi z glasbeno vsebino?
2. Kdo skladbo izvaja?
3. Ali skladbi lahko določimo elemente interpretacije?
4. Koliko oblikovnih delov ima skladba?
5. Poiščimo motive v melodiji.
6. Ali bi motive lahko zaigrali na instrumente? Katere? Kako?
7. Nam motivi posredujejo glasbeno vsebino za ustvarjanje glasbenodidaktične igre?

Skladbo zapojemo, določimo interpretacijo, melodijo razčlenimo na najkrajše ritmično- melodične enote (motive), jih pri-

merjamo med seboj in zaigramo na inštrumente. Če izberemo npr. ksilofon, zvončke, je prav, da melodijo transponiramo iz E-dura v C-dur ter pripravimo ploščice za izvedbo. Motive lahko igramo na več načinov. Ponavljajoča motiva, ki sta ritmično- melodično enaka, igra en otrok ali pa dva. Novi motiv, ki je spremenjen in se sekvenčno prenaša navzdol, naj igra več otrok. Motive igramo na sopranskih in altovskih zvončkih in ksilofonih.

Naslednja izvedba posameznega motiva z inštrumenti nam ponuja ustvarjanje glasbenodidaktične igre. V tem primeru izberemo ritmične inštrumente (npr. les, paličice), s katerimi otroci reproducirajo ritmični vzorec iz prvega motiva. Igro ustvarijo, jo izvedejo v manjših skupinah, poimenujejo s primernim naslovom in zapišejo.

Tudi ljudska pesem *Škrjanček* v priredbi Brede Šček za dvoglasni zbor je primerna za izvedbo in oblikovno analizo. Skladateljica se ni odločila za preprosto ljudsko dvoglasje, kot bi pričakovali, temveč je osnovni melodiji dodala razgibano, polifono melodijo v spodnjem glasu. Pesem je primer za utrjevanje ali spoznavanje glasbenega pojma polifonija v notnem zapisu in izvedbi.

Skladbo Brede Šček lahko primerjamo s priredbami drugih skladateljev. Npr. Matija Tomc je priredil *Škrjančka* za triglasni zbor. Ob poslušanju zvočnega posnetka ali ob analizi notnega zapisa učenci spoznajo/ponovijo/utrjujejo glasbeni pojem homofonija. Izdelajo si razpredelnico značilnosti obeh priredb pesmi *Škrjanček* in zapišejo najpomembnejše ugotovitve.

Ob slovesu in spominu

Življenjska pot skladateljice, učiteljice, pevke in zborovodkinje se je končala 11. marca 1968 v ljubljanski bolnišnici. Pokopali so jo v Avberju na Krasu v družinsko grobnico k staršem in bratu Virgilu.

Lani (2013) je minilo sto dvajset let od njenega rojstva. Spominjamo se je kot skladateljico, ki nam je zapustila več kot šeststo skladb, objavljenih v različnih zbirkah in rokopisih, kot »ženo, katere ime je znano slovenskim glasbenim kritikom, pevkam, pevcem, zborovodjem in otrokom, ko so in še prepevajo njene pesmi«, je ob slovesu zapisala njena prijateljica Vida Rudolf.

Danes pa ostajajo le še spomini na glasbeno ustvarjalko, ki je v svojem življenju okusila prijetne in trpke trenutke uspehov in porazov. Kot ena izmed redkih skladateljic v prvi polovici 20.

Škrjanček
Ljudska

Breda Šček

<p>1.Škr - jan - ček po - je, žvr - go - li</p> <p>2.Kjer - kol' sem ho - dil, kjer sem bil,</p> <p>3.Kjer - kol' se mi - dva sre - ča - va,</p>	<p>se bel' - ga dne - va ve - se -</p> <p>pa ta - ke ni - sem še do -</p> <p>prav mi - lo se po - gle - da -</p>
--	--

<p>1.Škr - jan - ček po - je,</p> <p>2.Kjer - kol' sem ho - dil,</p> <p>3.Kjer - kol' se mi - dva</p>	<p>žvr - go - li se bel' - ga dne - va</p> <p>kjer sem bil pa ta - ke ni - sem</p> <p>sre - ča - va prav mi - lo se po -</p>
---	--

<p>li, škr - jan - ček po - je v_be - li dan,</p> <p>bil, da b'bla t'ko bel' - ga li - če - ca,</p> <p>va, vse sol - zne naj' - ne so o - či,</p>	<p>po - zdrav - lja hrib in plan.</p> <p>pa sr - ca usmi - ljen - ga.</p> <p>vse to lju - be - zen stri.</p>
---	--

<p>ve - se - li, škr - jan - ček po - je</p> <p>še do - bil, da b'bla t'ko bel' - ga</p> <p>gle - da - va, vse sol - zne naj' - ne</p>	<p>v_be - li dan, po - zdrav - lja hrib in plan.</p> <p>li - če - ca, pa sr - ca usmi - ljen - ga.</p> <p>so o - či, vse to lju - be - zen stri.</p>
--	--

Slika 1: Škrjanček

stoletja na Slovenskem – Primorskem je kaj kmalu spoznala, da je v rodni domovini – v Ljubljani – ne sprejmejo med ustvarjalce, kljub temu da je bila članica Društva slovenskih skladateljev, in se je zaprla v svoj svet ter ustvarjala do konca življenja ter bila opazovalka kulturnega dogajanja.

Širša javnostjo je danes skorajda ne pozna. Poznajo in spominjajo se je le redki, v glavnem le tisti, ki so se srečevali z njo ali pa so izvajali in še izvajajo njena dela. Eden izmed njih je tudi tržaški skladatelj Pavle Merkú, ki je svoja študijska leta preživel na njenem domu v Ljubljani in se je spominja kot skladateljice, ki ji glasbeno življenje v Ljubljani ni bilo naklonjeno.

#Viri in literatura

8. Ajlec, R. (1971). Breda Šček. Slovenski biografski leksikon. 3. knjiga, 11. zvezek (Gspan A. ur.). Ljubljana. Družinski arhiv Marice Šček Kompara. Rokopis. Nadarjena skladateljica. (1925). Goriška straža, letnik 8, št. 51.
9. Gider, P. (1999). Pomembnejši in bolj znani Ločani. V Baraga, J. (ur.). Loče iz roda v rod. Str. 551–553.
10. Jelerčič, I. (1980). Pevsko izročilo Primorske. Trst: Založništvo tržaškega tiska.
11. Kralj, B. (2011). Učiteljica in skladateljica Friderika (Breda) Šček. V Terčon Svetina, M. (ur.). Kraški tolmun 2 – Od vasi do vasi se marsikaj godi. Str. 54–62.
12. Nagode, A. (2007). Breda Šček. Pozabljena polovica. Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem. Ljubljana: Založba Tuma in SAZU. Str. 284–288. Nadarjena skladateljica (1925). Goriška straža, letnik 8, št. 51.
13. Premrl, S. (1944). Zvonovi v praznik. Cerkveni glasbenik, str. 53.
14. Šček, B. (1958). O mladinski glasbi. Grlica, letnik 4, str. 2–3.
15. Šček, B. (1979). Kdo drevje kljuje? Grlica, letnik 21, str. 1.
16. Šček, B. (1962). Škrjanček. Grlica, letnik 8, str. 33.
17. Škerjanc, L. M. (1932). Breda Šček: Zvezda Marija. Jutro, letnik 13, št. 107.
18. V. S. R. (Rudolf, Vida). Breda Šček. Ženski svet, letnik XVI, str. 142–145.